

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Szkoła Doktorska Nauk Społecznych

MICHAŁ OSIPIUK
ORCID: 0009-0006-8889-5823
michal.k.osipiuk@gmail.com

Konwalidacja czynności wniesienia pisma procesowego drogą elektroniczną. Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2023 r. (III CZ 427/22)

Convalidation of the Electronic Service of a Procedural Document: Commentary on the Decision of the Supreme Court of 29 March 2023 (III CZ 427/22)

TEZY

1. Zasadniczą, dopuszczalną drogą złożenia pisma procesowego jest wniesienie go do sądu. Przepisy o charakterze formalnym nie przewidują innej drogi wniesienia pisma procesowego do sądu niż złożenie go w siedzibie sądu (w biurze podawczym), za pośrednictwem określonego operatora pocztowego lub – w sytuacjach przewidzianych w przepisach szczególnych – za pośrednictwem systemu teleinformatycznego albo innego (niż operator pocztowy) podmiotu uprawnionego (np. kapitana statku). Ponieważ są to wyjątki od ogólnej zasady wnoszenia pism procesowych, nie mogą być interpretowane rozszerzająco. Szczegółowy tryb postępowania z pismami wpływającymi do sądu – bezpośrednio, w kopercie, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego – regulują przepisy zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 czerwca 2019 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (§ 14–16). Nie przewidziano w nich sposobu postępowania z pismami wpływającymi mailowo ani też za pośrednictwem platformy ePUAP.

2. Co do zasady skuteczne wniesienie pisma procesowego do sądu musi nastąpić w tradycyjnej (materialnej) formie pisemnej oraz powinno zawierać możliwy do odczytania bez użycia urządzeń tekst. Dopiero spełnienie tego warunku powoduje wszczęcie postępowania sądowego i ewentualnego trybu naprawczego zmierzającego do usunięcia braków formalnych pisma procesowego. Pismo procesowe złożone w postaci elektronicznej – w zakresie nieunormowanym szczególnymi przepisami – nie wywołuje skutków prawnych, które ustawa wiąże ze złożeniem pisma procesowego, przy czym nie chodzi o brak formalny pisma, lecz o jego pierwotny, nieusuwalny brak skuteczności spowodowany użyciem nieautoryzowanej techniki.

STAN FAKTYCZNY

W dniu 30 września 2019 r. Sąd Okręgowy w Warszawie wydał wyrok, którego stroną była D. spółka jawna w B., będąca powodem wzajemnym. Powód wzajemny złożył w tej sprawie apelację, którą Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił 13 lipca 2021 r. Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem został doręczony pełnomocnikowi powoda wzajemnego 1 marca 2022 r.

Dnia 2 maja 2022 r. powód wzajemny wniósł do Sądu Apelacyjnego pismo procesowe o tytule „skarga kasacyjna” przez system ePUAP. Pismo to, choć zostało wydrukowane przez pracownika sądu w dniu 4 maja 2022 r., nie wywołało skutków procesowych, ponieważ postanowieniem z dnia 31 sierpnia 2022 r. Sąd Apelacyjny odrzucił skargę powoda wzajemnego ze względu na niezachowanie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej z art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy w dniu 29 marca 2023 r. umorzył postępowanie kasacyjne, powołując się na brak skutecznego wniesienia pisma procesowego wniesionego za pośrednictwem systemu ePUAP, zaznaczając zarazem, że niezależnie od kwestii skuteczności wnoszenia pism w postaci elektronicznej postępowanie w dalszym ciągu zostałoby umorzone ze względu na wniesienie skargi po upływie ustawowego terminu.

ANALIZA STANOWISKA SĄDU NAJWYŻSZEGO

W głosie skupiono się na jednym z kluczowych zagadnień komentowanego postanowienia – druku przez pracowników sądu pism procesowych wnoszonych drogą elektroniczną w sytuacjach niewskazanych przez prawo¹.

¹ Por. T. Aniakiewicz, K. Flaga-Gieruszyńska, A. Klich, T. Radkiewicz, [w:] *Postępowanie cywilne. Komentarz praktyczny dla sędziów i pełnomocników procesowych*, red. K. Flaga-Gieruszyńska,

Podstawową formą składania pism procesowych jest złożenie ich w formie papierowej w siedzibie sądu². Wynika to z konstrukcji art. 125 k.p.c., aspektów historycznych oraz przyjętej praktyki³. Wniesienie pisma procesowego drogą elektroniczną lub przez system teleinformatyczny jest dozwolone wyłącznie w sytuacjach wskazanych przez prawo (art. 125 § 2^{1a} oraz § 5 k.p.c.). Wniesienie pisma drogą elektroniczną lub przez system teleinformatyczny bez wyraźnej normy prawnej na to zezwalającej nie wywołuje skutków prawnych (art. 125 § 2² k.p.c.).

Historycznie polskie sądownictwo, kierując się uchwałą Sądu Najwyższego z 2012 r. (III CZP 9/12), przyjmowało liberalną wykładnię, pozwalającą na konvalidację pism wniesionych wadliwie drogą elektroniczną. Dominująca praktyka polegała na drukowaniu takich pism i traktowaniu ich jako wniesionych z usualnym brakiem formalnym w postaci braku podpisu. Zmiana w orzecznictwie nastąpiła wraz z postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2023 r. (III CZ 427/22), który uznał tę praktykę za niedopuszczalną, a wadliwie wniesione pisma – za niemożliwe do konvalidacji. Perspektywy na przyszłość kształtuje nowelizacja kodeksu postępowania cywilnego, która wprowadza m.in. obowiązek wnoszenia określonych pism⁴ przez adwokatów, radców prawnych, rzeczników patentowych, Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej i prokuratorów za pośrednictwem dedykowanego portalu informacyjnego⁵. Ponadto przewiduje ona art. 125³ § 1 k.p.k., zgodnie z którym jeżeli przepis szczególny stanowi, że pismo procesowe wnosi się za pośrednictwem portalu informacyjnego i nie zachodzi okoliczność, o której mowa w art. 125² § 1, pismo procesowe wniesione w inny sposób nie wywołuje skutków prawnych, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma procesowego do sądu, o czym przewodniczący zawiadamia wnoszącego to pismo.

Legalis 2024, część V, I, 3, Nb 1; T. Szanciło, *Komentarz do art. 125, [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Komentarz*, t. 1: *Art. 1–458*¹⁶, red. T. Szanciło, Legalis 2023, Nb 10.

² Postanowienie SN z dnia 29 marca 2023 r., III CZ 427/22, LEX nr 3526938; P. Grzegorzczak, *Dopuszczalność wniesienia środka zaskarżenia w postaci elektronicznej*, „Monitor Prawniczy” 2012, nr 19, s. 1044–1047.

³ Uchwała SN z dnia 23 maja 2012 r., III CZP 9/12, OSNC 2012, nr 11, poz. 128.

⁴ Mowa o: zgłoszeniu się do udziału w sprawie; zawiadomieniu o wypowiedzeniu pełnomocnictwa procesowego; zawiadomieniach, o których mowa w art. 136 § 1, 4 i 5 oraz art. 387¹; oświadczeniu w przedmiocie zgody na mediację; wniosku o przeprowadzenie posiedzenia zdalnego; apelacji, zażaleniu, z wyłączeniem zażaleń, o których mowa w art. 394¹ § 1 i 11, lub skardze na orzeczenie referendarza sądowego; pismach procesowych w toku postępowań wywołanych wniesieniem apelacji, zażalenia lub skargi na orzeczenie referendarza sądowego; wniosku o doręczenie orzeczenia wraz z uzasadnieniem, a także o piśmie uzupełniającym braki formalne takiego wniosku; wniosku o nadanie klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym, o których mowa w art. 777 § 1 i 11, z wyłączeniem wniosków w przypadkach, o których mowa w art. 778¹, art. 778², art. 778³, art. 787, art. 787¹, art. 788, art. 789; wniosku o wydanie odpisu prawomocnego orzeczenia.

⁵ Ustawa z dnia 5 sierpnia 2025 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2025, poz. 1172). Zgodnie z art. 16 pkt 1 tej ustawy obowiązek ten wchodzi w życie z dniem 1 marca 2027 r.

Przedstawiona regulacja ma charakter wycinkowy i nie rozwiązuje kompleksowo problemu rozpatrywanego w glosie. Nowe przepisy obejmują bowiem swoim zakresem wyłącznie profesjonalnych pełnomocników tylko w sytuacji wnoszenia wskazanych w ustawie pism procesowych⁶.

Głosowane postanowienie pozostaje w sprzeczności z uchwałą Sądu Najwyższego z 2012 r. (CZP 9/12), zgodnie z którą pismo wniesione drogą elektroniczną poza przypadkami ustawowymi wywołuje skutki prawne, jeżeli zostanie wydrukowane przez pracownika sądu. Mimo że w obu orzeczeniach Sąd Najwyższy stwierdził bezskuteczność pisma wniesionego elektronicznie poza przypadkami ustawowymi (art. 125 § 2¹ k.p.c.), to judykaty te różnią się oceną dalszych, potencjalnych działań sądu. O ile w uchwale z 2012 r. Sąd Najwyższy dopuścił możliwość wydrukowania pisma przez pracownika sądu i wezwania strony do uzupełnienia braków formalnych (art. 130 § 1 k.p.c.), o tyle w głosowanym postanowieniu uznał tę praktykę za wadliwą i stwarzającą zagrożenie dla procedury cywilnej. Sąd Najwyższy w głosowanym postanowieniu uzasadnił swoje stanowisko brakiem przepisów nakładających na pracowników sądu obowiązek drukowania owych pism, a także potencjalnym brakiem przygotowania organizacyjno-technicznego sądów do takich czynności.

Mimo że nie wszystkie sądy spełniają warunki organizacyjno-techniczne niezbędne do wydrukowania pisma procesowego, okoliczność ta nie powinna uniemożliwiać tej praktyki w jednostkach do tego przygotowanych. Dopuszczenie tej możliwości w praktyce różnicuje sytuację stron w zależności od sądu, a niekiedy nawet wydziału. Taka niejednorodność, choć niepożądana, nie stanowi jednak precedensu – analogiczną sytuację od lat obserwuje się na gruncie przepisów o przesłuchaniach odmiejscowionych⁷, przepisów o posiedzeniach zdalnych (art. 151 § 2 k.p.c.) czy też od 1 stycznia 2025 r. w przepisach o doręczeniach elektronicznych (art. 125 § 5 k.p.c.)⁸. Podobne rozwiązania uzyskały więc niejednokrotnie potwierdzenie legislacyjne, co oznacza, że ustawodawca uznał, iż stosowanie pewnych korzystnych instytucji tam, gdzie jest to możliwe, jest istotniejsze niż

⁶ Jak wskazuje A. Kościółek (*Elektroniczne czynności procesowe w sądowym postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2012, s. 182), wprowadzenie obowiązku podjęcia określonej czynności procesowej w formie elektronicznej jest kontrowersyjne, ponieważ nikogo nie powinno się zmuszać do posługiwania się komputerem wyłącznie dla potrzeb sądowych.

⁷ Art. 151 § 3 k.p.c. przewiduje rozprawę w trybie odmiejscowionym, pomimo braku przygotowania organizacyjno-technicznego sądów do takich operacji, co wskazywane było przez doktrynę. Zob. np. M. Świder, *Realizacja prawa do rzetelnego procesu w świetle zmian procedury cywilnej w dobie pandemii COVID-19*, Kraków 2022 (niepublikowana praca doktorska), s. 160.

⁸ J. Parafianowicz, *Komentarz do art. 125, [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz aktualizowany*, red. O.M. Piaskowska, LEX/el. 2023, Nb 6; E. Stefańska, *Komentarz do art. 125, [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. 1: *Art. 1–477*¹⁶, red. M. Manowska, LEX/el. 2022, Nb 13.

całkowita jednolitość sądów w zakresie ich wykorzystywania⁹. W świetle wieloletniej praktyki sądowej twierdzenie o braku technicznych możliwości druku pism wydaje się trudne do obrony¹⁰.

Sąd Najwyższy w glosowanym postanowieniu wskazał, że drukowanie pism, a następnie nadawanie im biegu jest niedopuszczalne, ponieważ skuteczność wniesienia pisma nie powinna zależeć od dyskrecyjnej i niepodlegającej kontroli procesowej decyzji pracownika sądu. Według Sądu Najwyższego może to prowadzić do nierówności stron wobec prawa. Określenie rzeczoności stanu faktycznego jako podejmowanie decyzji przez pracownika sądu stanowi interpretację, która wykracza poza ustawowe kompetencje pracownika sądu¹¹. Konstrukcja, w której pracownik sądu dokonuje merytorycznej oceny pisma, a następnie podejmuje decyzję o jego wydrukowaniu, nie znajduje oparcia w przepisach regulujących organizację sądownictwa¹². W praktyce czynności podejmowane przez pracownika są skutkiem poleceń wydanych przez jego przełożonych, czyli decyzji wydanych w sprawie organizacji danego sądu. Warunkiem wydruku pisma procesowego jest więc sama kwestia organizacji sądu, a nie merytoryczna decyzja pracownika. W obrębie jednego wydziału każdy podmiot jest, a przynajmniej powinien być, traktowany jednakowo, bez naruszenia zasady równości wobec prawa. Samo wydrukowanie pisma wniesionego wadliwie drogą elektroniczną nie prowadzi również do nierównego traktowania stron. Przeciwnik procesowy strony wnoszącej pismo w przypadku wydrukowania dokumentu przez pracownika sądu nie znajduje się w gorszej sytuacji, niż gdyby strona wniosła pismo w formie prawidłowej. Sąd w ten sposób umożliwia stronie tylko przedstawienie swoich racji i eliminuje sytuację, w której przez niewiedzę strony miałyby ucierpieć zasada prawdy materialnej w postępowaniu cywilnym.

Sąd Najwyższy w glosowanym postanowieniu wskazał na konieczność poinformowania strony w „trybie pozaprocesowym” o bezskuteczności wniesienia przez nią pisma do sądu. Przedstawione rozwiązanie nie przewiduje jednak sytuacji, w której strona wniosła pismo na krótko przed terminem przedawnienia się

⁹ Zob. także: Ł. Goździaszek, *Normy informatyczne w prawie postępowania cywilnego*, „Przegląd Sądowy” 2017, nr 2, s. 58; A. Arkuszewska, *Komentarz do art. 125*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, red. T. Zembrzusi, t. 1–2, LEX/el. 2020, Nb 2; T. Żyźnowski, *Komentarz do art. 125*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1: *Artykuły 1–366*, red. T. Wiśniewski, LEX/el. 2021, Nb 12.

¹⁰ Zob. m.in. postanowienie SA w Szczecinie z dnia 9 lipca 2021 r., III APz 8/21, LEX nr 3305760; postanowienie SN z dnia 12 maja 2022 r., INSP 111/22, LEX nr 3362912; pismo Dziekana Okręgowej Izby Rady Adwokackiej w Warszawie z dnia 13 listopada 2023 r., nr SEK.071.1.9.2023.

¹¹ A. Górski, *Komentarz do art. 2*, [w:] *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Komentarz*, red. A. Górski, LEX/el. 2013, Nb 1.

¹² Art. 2 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. 2024, poz. 334, ze zm.).

roszczenia. Wówczas może się okazać, że w momencie otrzymania informacji o bezskuteczności czynności będzie już za późno na ponowne wniesienie powództwa. Wydrukowanie pisma, a następnie wezwanie do uzupełnienia braków formalnych przez stronę umożliwi danemu podmiotowi skuteczne dochodzenie swoich praw. Zaproponowane przez Sąd Najwyższy rozwiązanie w postaci poinformowania strony o braku skuteczności wniesienia pisma procesowego w „trybie pozaprocesowym” także – tak jak druk pisma przez pracowników sądu – jest instytucją pozaustawową, nieznaną podstaw w przepisach¹³. Przedstawione przez Sąd Najwyższy zagrożenia wynikające z druku przez pracowników sądu pism wnoszonych elektronicznie miałyby więc miejsce również w przypadku zaimplementowania przez sądy rozwiązania zaproponowanego w głosowanym postanowieniu. Obecnie, gdy wykorzystanie przywołanego przez Sąd Najwyższy „trybu pozaprocessowego” nie znajduje podstawy bezpośrednio w normach prawnych, jego wdrożenie stworzyłoby jeszcze większą niejednorodność w sądach w zakresie traktowania pism wniesionych wadliwie w postaci elektronicznej. Praktyka druku pism procesowych wniesionych elektronicznie jest bowiem obecna w polskich sądach od wielu lat, co ugruntowało ją w praktyce sądowej. Ukształtowanie nowej praktyki, polegającej na poinformowaniu strony o braku skuteczności pisma, wymagałoby kolejnych wielu lat na jej upowszechnienie się.

Proces modernizacji polskiego sądownictwa, oparty na informatyzacji, jest kierunkiem zarówno nieuchronnym, jak i pożądanym. Cyfryzacja czynności procesowych wiąże się bowiem z uzyskaniem wymiernych korzyści dla funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, w szczególności poprzez poprawę jego dostępności, szybkości i opłacalności¹⁴. Równocześnie jednak, aby ten potencjał mógł zostać w pełni wykorzystany, transformacja cyfrowa musi być skorelowana z gwarancjami procesowymi i legislacyjną przejrzystością, które zapewnią obywatelom rzeczywiste usprawnienie kontaktu z sądem. Obserwowana w orzecznictwie niestabilność w przyjętej praktyce konwalidowania pism procesowych wniesionych wadliwie drogą elektroniczną¹⁵ może się przyczynić do obniżenia zaufania obywateli do elektronicznych czynności procesowych, co w przyszłości stanie się istotną barierą dla procesu efektywnej informatyzacji postępowania cywilnego.

Przedstawione wyzwania są szczególnie widoczne w sytuacji, gdy podmiotem wnoszącym pismo procesowe jest osoba niebędąca profesjonalnym

¹³ Z dniem 1 marca 2026 r., na mocy ustawy z dnia 5 sierpnia 2025 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, wejdzie w życie art. 125³ k.p.k., ustanawiający podobną instytucję prawną. Instytucja ta będzie jednak dotyczyć wyłącznie pism wnoszonych przez portal informacyjny.

¹⁴ A. Kościółek, *op. cit.*, s. 175–177, 208.

¹⁵ Por. uchwała SN z dnia 23 maja 2012 r., III CZP 9/12, OSNC 2012, nr 11, poz. 128; postanowienie SN z dnia 29 marca 2023 r., III CZ 427/22, LEX nr 3526938.

pełnomocnikiem. Postępująca informatyzacja wymiaru sprawiedliwości i administracji publicznej generuje bowiem istotne wyzwania dla realizacji konstytucyjnego prawa do sądu¹⁶. Obecny stan prawny dotyczący wnoszenia pism jest skomplikowany, co sprawia, że osobie niebędącej profesjonalistą w zakresie prawa trudno jest rozróżnić np. pismo wniesione w postaci elektronicznej od tego złożonego przez system teleinformatyczny czy też portal informacyjny. Kwestie składania pism budzą wiele wątpliwości nawet wśród prawników, co można dostrzec choćby w rozbieżnych stanowiskach Sądu Najwyższego¹⁷. W konsekwencji fikcja powszechnej znajomości prawa (*ignorantia iuris nocet*) w odniesieniu do skomplikowanych norm techniczno-procesowych nie daje się pogodzić z zasadą państwa prawnego i wynikającą z niej zasadą zaufania obywatela do państwa¹⁸. Utrzymujący się stan niepewności normatywnej, wynikający z braku jednoznacznych i kompleksowych przepisów regulujących formę pism procesowych wnoszonych drogą elektroniczną, prowadzi do sytuacji, w której faktyczna możliwość skorzystania z konstytucyjnego prawa do sądu jest uzależniona od posiadania specjalistycznej wiedzy, obejmującej także linię orzeczniczą. Sama ta wiedza również nie daje gwarancji sprawiedliwego procesu, ponieważ nawet orzecznictwo nie jest zgodne w kwestii możliwości wnoszenia pism w postaci elektronicznej¹⁹. Obecne regulacje prawne wymagają od stron zaawansowanej wiedzy prawniczej w celu zidentyfikowania odpowiednich norm prawnych z historii procesu czy dokonania wykładni prawniczej lub przynajmniej obycia w postępowaniu cywilnym w celu prawidłowego wniesienia pisma do sądu, co wydaje się jedną z najważniejszych czynności procesowych. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 23 maja 2012 r. wskazuje bowiem, że przedmiotowe, zewnętrzne wymagania niezbędne do zachowania formy pisemnej wynikają m.in. z tradycji nowożytnego sądownictwa, a nie wprost z kodeksu postępowania cywilnego. Ustanowienie odpowiednich przepisów, precyzujących wymaganą formę składania pism procesowych, uzasadniałoby przyjęcie fikcji powszechnej znajomości prawa, a co za tym idzie zastosowanie

¹⁶ Mowa m.in. o wprowadzeniu takich instytucji jak e-sąd oraz ePUAP, a także o wprowadzeniu od 1 stycznia 2025 r. doręczeń elektronicznych oraz wdrożeniu posiedzeń w trybie zdalnym.

¹⁷ Uchwała SN z dnia 23 maja 2012 r., III CZP 9/12, OSNC 2012, nr 11, poz. 128; postanowienie SN z dnia 29 marca 2023 r., III CZ 427/22, LEX nr 3526938.

¹⁸ Trudności wśród podmiotów niebędących profesjonalistami z zakresu prawa budzi już sam język prawny, który może uniemożliwić stronie skuteczne dochodzenie swoich praw. Zob. więcej: M. Ryśkiewicz, *Statystyczny obraz trudności prawa*, „Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej” 2023, nr 4, s. 79–80. Na problem wskazuje także W. Wołodkiewicz („*Dużo, byle jak i prędko*” – uwagi na temat tworzenia prawa, „Palestra” 2019, nr 9, s. 9), który twierdzi, że przyjęcie, iż przy tak dynamicznie zmieniającym się prawie obywatel jest w stanie je zrozumieć, może być jedynie *pium desiderium*.

¹⁹ Uchwała SN z dnia 23 maja 2012 r., III CZP 9/12, OSNC 2012, nr 11, poz. 128; postanowienie SN z dnia 29 marca 2023 r., III CZ 427/22, LEX nr 3526938.

paremii *ignorantia iuris nocet*. Strona procesu nie powinna ponosić negatywnych konsekwencji wynikających z braku odpowiednich, przejrzystych przepisów²⁰.

Sz szczególnie ważna jest ochrona strony na pierwszym etapie kontaktu z sądem – wniesienia pozwu²¹. Istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że uczestnik postępowania cywilnego nigdy nie otrzymał kompleksowego przeszkolenia z zakresu wiedzy prawniczej. W konsekwencji strona zazwyczaj nie jest biegła w procedurach cywilnych. Przy kolejnych pismach otrzymuje więc pouczenia. Przy pierwszym piśmie strona nie otrzymuje wsparcia informacyjnego ze strony sądu. Może liczyć ewentualnie na odpłatną pomoc profesjonalnych pełnomocników²². Taki stan rzeczy może prowadzić do naruszenia zasady równości wobec prawa w znaczeniu materialnym oraz godzić w zasadę rzetelnego procesu poprzez ograniczenie dostępu do sądu²³. Aby zagwarantować stronom odpowiednią ochronę ich interesów prawnych, sądy powinny – do momentu ustanowienia odpowiednich przepisów upraszczających przejrzystość procedury dotyczącej wnoszenia pism – zezwalać na procedurę druku pism procesowych wniesionych wadliwie drogą elektroniczną.

Dążenie do merytorycznego rozpoznania sprawy uzasadnia podjęcie przez sąd działań zmierzających do nadania biegu pismu strony. Granicę dla tych czynności stanowi jednak zasada równego traktowania pozostałych uczestników postępowania. Potraktowanie pisma wniesionego w sposób wadliwy tak, jakby nie zostało wniesione w ogóle, może prowadzić do obniżenia zaufania obywateli do wymiaru sprawiedliwości, a także – w skrajnych sytuacjach – do pozbawienia jednostki możliwości dochodzenia swoich praw²⁴. Jak wskazuje K. Flaga-Gieruszyńska, sąd jest dla człowieka, a jego celem powinno być zapewnienie mu

²⁰ W postanowieniu z dnia 19 października 2023 r. (II NSNc 375/23, LEX nr 3619827) Sąd Najwyższy stwierdził: „Na ustawodawcy spoczywa zatem obowiązek zagwarantowania obywatelom takich instrumentów prawnych, które skutecznie umożliwią im uregulowanie spraw spadkowych, a zarazem zapewnią ich ochronę. W tych kwestiach niewątpliwie istotna jest rola zarówno ustawodawcy, jak i wymiaru sprawiedliwości”. Zob. także: A. Łazarska, *Rzetelne postępowanie sądowe w świetle orzecznictwa ETPC. Uwagi wprowadzające. Prawo do rzetelnego procesu*, [w:] *Rzetelne postępowanie sądowe. Standardy strasburskie*, red. M. Godlewski, A. Łazarska, LEX/el. 2023.

²¹ Por A. Kościółek, *op. cit.*, s. 208.

²² Jak zauważa P. Sarnecki (*Komentarz do art. 45*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Garlicki, M. Zubik, t. 2, LEX/el. 2016, Nb 6), namnożenie wymogów formalnych dotyczących pism procesowych może godzić w dostępność jednostki do sądu.

²³ J. Bodio, W. Graliński, *Znaczenie zasady równouprawnienia stron w procesie cywilnym*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2016, vol. 25(1), s. 259–261.

²⁴ K. Flaga-Gieruszyńska, *Dostęp do sądu a postulat humanizacji procesu cywilnego – wprowadzenie*, [w:] *Aurea praxis. Aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, red. J. Gudowski, K. Weitz, t. 2, LEX/el. 2011.

odpowiedniej, przejrzystej i klarownej ochrony prawnej oraz pewności i stabilizacji w postępowaniu²⁵.

Poszanowanie zasady formalizmu procesowego jest nieodzownym elementem sprawnego i rzetelnego przeprowadzenia postępowania²⁶. Zdaniem K. Flagi-Gieruszyńskiej mimo że formalizm jest „kręgosłupem” postępowania, to kreowany w nadmierny sposób przez ustawodawcę lub sędziego może stać się jednak narzędziem prowadzącym do dehumanizacji procesu cywilnego, sprawiając, że już nie człowiek, a warunki formalne staną się osią rozpoznawanej sprawy²⁷. Akceptując doniosłość formalizmu dla zapewnienia sprawności postępowania cywilnego, należy wskazać, że osiągnięcie jego założeń uwarunkowane jest zachowaniem granic formalizmu procesowego²⁸. Wspomniane granice, zarówno te minimalne, jak i górne, powinny być uwzględniane przez ustawodawcę, prawników praktyków oraz przedstawicieli doktryny. Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 20 maja 2008 r.²⁹, zasada proporcjonalności, wyznaczająca granice zasady formalizmu procesowego, powinna być przestrzegana także wtedy, gdy dokonano czynności w sposób wadliwy pod względem formalnym, nawet przez fachowych pełnomocników. Sąd powinien dążyć do jak najrzetelniejszej realizacji prawa do sądu, także poprzez wykładnię norm prawnych, jeżeli nie koliduje to z prawami innych uczestników postępowania. W sytuacji kolizji między formalizmem proceduralnym a realizacją konstytucyjnego prawa do sądu prymat należy przyznać temu drugiemu w oparciu o zasadę proporcjonalności³⁰. Dlatego też, w zgodzie z postulatem humanizacji procesu cywilnego, należy opowiedzieć się za dopuszczalnością konwalidowania wadliwie wniesionego pisma.

W związku z powyższym należy przyjąć, że pismu procesowemu wniesionemu w sposób wadliwy drogą elektroniczną, a następnie wydrukowanemu przez pracownika sądu, powinien zostać nadany dalszy bieg, z jednoczesnym wezwaniem strony do uzupełnienia braku formalnego w postaci podpisu. Niezbędne jest również podjęcie odpowiednich zmian legislacyjnych, mających na celu zwiększenie przejrzystości procedury wnoszenia pism procesowych poprzez wskazanie tradycyjnej (materialnej) formy pisemnej jako obowiązującej oraz generalne

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ A. Olaś, *Zasada proporcjonalności w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2024, podrozdział 3.4.7.

²⁷ K. Flaga-Gieruszyńska, *op. cit.*

²⁸ S. Cieślak, *Formalizm postępowania cywilnego*, Warszawa 2008, s. 108–112. Por. A. Olaś, *op. cit.*, podrozdział 3.4.6.

²⁹ Wyrok TK z dnia 20 maja 2008 r., P 18/07, LEX nr 380067.

³⁰ S. Cieślak, *op. cit.*, s. 108–112. Por. A. Olaś, *op. cit.*, podrozdział 3.4.6. Por. A. Marciniak, [w:] *Postępowanie cywilne w zarysie*, red. W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, Warszawa 2023, s. 29, 35.

wyodrębnienie możliwości zastosowania formy elektronicznej w stosunku do pewnych kategorii czynności³¹.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Aniukiewicz T., Flaga-Gieruszyńska K., Klich A., Radkiewicz T., [w:] *Postępowanie cywilne. Komentarz praktyczny dla sędziów i pełnomocników procesowych*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, Legalis 2024.
- Arkuszevska A., *Komentarz do art. 125*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, red. T. Zembruski, t. 1–2, LEX/el. 2020.
- Bodio J., Graliński W., *Znaczenie zasady równouprawnienia stron w procesie cywilnym* „Studia Iuridica Lublinensia” 2016, vol. 25(1), DOI: <https://doi.org/10.17951/sil.2016.25.1.251>.
- Cieślak S., *Formalizm postępowania cywilnego*, Warszawa 2008.
- Flaga-Gieruszyńska K., *Dostęp do sądu a postulat humanizacji procesu cywilnego – wprowadzenie*, [w:] *Aurea praxis. Aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, red. J. Gudowski, K. Weitz, t. 2, LEX/el. 2011.
- Goździaszek Ł., *Normy informatyczne w prawie postępowania cywilnego*, „Przegląd Sądowy” 2017, nr 2.
- Górski A., *Komentarz do art. 2*, [w:] *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Komentarz*, red. A. Górski, LEX/el. 2013.
- Grzegorzczak P., *Dopuszczalność wniesienia środka zaskarżenia w postaci elektronicznej*, „Monitor Prawniczy” 2012, nr 19.
- Kościółek A., *Elektroniczne czynności procesowe w sądowym postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2012.
- Łazarska A., *Rzetelne postępowanie sądowe w świetle orzecznictwa ETPC. Uwagi wprowadzające. Prawo do rzetelnego procesu*, [w:] *Rzetelne postępowanie sądowe. Standardy strasburskie*, red. M. Godlewski, A. Łazarska, LEX/el. 2023.
- Marciniak A., [w:] *Postępowanie cywilne w zarysie*, red. W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, Warszawa 2023.
- Olaś A., *Zasada proporcjonalności w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2024.
- Parafianowicz J., *Komentarz do art. 125*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz aktualizowany*, red. O.M. Piaskowska, LEX/el. 2023.
- Ryśkiewicz M., *Statystyczny obraz trudności prawa*, „Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej” 2023, nr 4, DOI: <https://doi.org/10.36280/AFPiFS.2023.4.79>.
- Sarnecki P., *Komentarz do art. 45*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Garlicki, M. Zubik, t. 2, LEX/el. 2016.
- Stefańska E., *Komentarz do art. 125*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. 1: *Art. 1–477¹⁶*, red. M. Manowska, LEX/el. 2022.
- Szanciło T., *Komentarz do art. 125*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Komentarz*, t. 1: *Art. 1–458¹⁶*, red. T. Szanciło, Legalis 2023.
- Świder M., *Realizacja prawa do rzetelnego procesu w świetle zmian procedury cywilnej w dobie pandemii COVID-19*, Kraków 2022 (niepublikowana praca doktorska).
- Wołodkiewicz W., „Dużo, byle jak i prędko” – uwagi na temat tworzenia prawa, „Palestra” 2019, nr 9.

³¹ A. Kościółek, *op. cit.*, s. 183.

Żyznowski T., *Komentarz do art. 125*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1: *Artykuły 1–366*, red. T. Wiśniewski, LEX/el. 2021.

Orzecnictwo

Postanowienie SA w Szczecinie z dnia 9 lipca 2021 r., III APz 8/21, LEX nr 3305760.

Postanowienie SN z dnia 12 maja 2022 r., I NSP 111/22, LEX nr 3362912.

Postanowienie SN z dnia 29 marca 2023 r., III CZ 427/22, LEX nr 3526938.

Postanowienie SN z dnia 19 października 2023 r., II NSNc 375/23, LEX nr 3619827.

Uchwała SN z dnia 23 maja 2012 r., III CZP 9/12, OSNC 2012, nr 11, poz. 128.

Wyrok TK z dnia 20 maja 2008 r., P 18/07, LEX nr 380067.

Akty prawne

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. 2024, poz. 334, ze zm.).

Ustawa z dnia 5 sierpnia 2025 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2025, poz. 1172).

ABSTRACT

In the decision under commentary, the Supreme Court found the established practice of court employees printing court filings submitted electronically, in circumstances not prescribed by law, to be improper. The Supreme Court held that the aforementioned actions are contrary to the provisions of law, thereby departing from the liberal line of case law expressed in the Supreme Court's resolution of 23 May 2012 (III CZP 9/12), and further indicated the potential risks arising from the adoption of such a practice. This critical commentary is of significant relevance to civil procedure, particularly concerning the need to protect the constitutional right to a court, which may be infringed by a rigorous and formalistic approach to electronically filed documents.

Keywords: electronic service of process; civil procedure; printout of court documents; right to court; humanization of civil procedure

ABSTRAKT

W głosowanym postanowieniu Sąd Najwyższy stwierdził nieprawidłowość dotychczas przyjętej praktyki drukowania przez pracowników sądu pism procesowych wnoszonych drogą elektroniczną w sytuacjach niewskazanych przez prawo. Sąd Najwyższy uznał, że wspomniane czynności są niezgodne z przepisami prawa, odchodząc tym samym od dotychczasowej wykładni przepisów, dopuszczającej konwalidację wadliwego wniesienia pisma wyrażonej w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2012 r. (III CZP 9/12), a także wskazał na potencjalne niebezpieczeństwa wynikające z przyjęcia owej praktyki. Niniejsza glosa, o charakterze krytycznym, ma istotne znaczenie dla procedury cywilnej ze względu na konieczność ochrony konstytucyjnego prawa do sądu, które może zostać naruszone przez rygorystyczne i formalistyczne podejście do pism wnoszonych drogą elektroniczną.

Słowa kluczowe: wnoszenie pism procesowych w postaci elektronicznej; postępowanie cywilne; wydruk pism procesowych; prawo do sądu; humanizacja procesu cywilnego